

СТАНОВИЩЕ

от

доц. д-р Наталия Василевна Ушева, дм
по дисертационен труд на
Надежда Божидарова Михайлова-Георгиева

на тема:

Детска смъртност в България – здравно-политически и
културно-исторически аспекти

Научен ръководител:

проф. д-р Клара Георгиева Докова, д.м.

за присъждане на ОНС „доктор“ по област на висше образование: 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление: 7.4. Обществено здраве, докторска програма „Управление на общественото здраве“ със заповед № Р-109-23/29.01.2024 г. на Ректора на МУ -Варна, проф. д-р Светослав Георгиев, дм, по Протокол №1 на НЖ от 08.02.2024 г. и да представя становище за дисертационния труд на тема „*Детска смъртност в България – здравно-политически и културно-исторически аспекти*“ за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в научната специалност „Управление на общественото здраве“, професионално направление 7.4. Обществено здраве и област на висше образование 7. Здравеопазване и спорт.

Кратки биографични данни и кариерно развитие на докторанта

Надежда Михайлова е родена в град гр. Варна, където завършва през 2000 г. IV Езикова гимназия „Фредерик Жолио-Кюри“ с чуждоезиков профил - френски език. Последователно завършва Колежа по туризъм, Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“ (бакалавър международни отношения и магистър международни преговори), а през 2018 г. се дипломира в Медицински университет „Проф. Д-р Параскев Стоянов“ – Варна по специалност „Обществено здравеопазване“ с отличен успех и със защита на дипломна работа на тема „Детска смъртност в България и Варненски регион за периода 1950-2010 г.“. Понастоящем кандидатът се обучава в магистърската програма „Изкуствен интелект в биомедицината“ към МУ-Варна.

През 2018 г. Надежда Михайлова е зачислена за обучение в редовна докторантура към Катедра по социална медицина и организация на здравеопазването по докторска програма „Управление на общественото здраве“.

Трудовият стаж на Надежда Михайлова започва през 2008 г. като учител и преминава предимно в образователни институции – гимназии, където преподава чужд език; в МУ Варна като организатор към Катедра по здравни грижи (2018 и понастоящем). Преминавайки през допълнителни курсове за работа с дигитални

технологии, Надежда Михайлова подпомага или самостоятелно извършва предпечатната подготовка на материалите от научни конференции, организирани от Катедрата по здравни грижи, както и на броеве на научни списания на МУ Варна. От 2023/2024 учебна година докторантът се включва в преподаването на студентите от специалност „Здравен мениджмънт“ като хоноруван преподавател към Катедра по социална медицина и организация на здравеопазването.

Надежда Михайлова активно участва или ръководи 4 проекта, два от които са международни: Cost of Inaction Pilot Bulgaria Discussion (UNICEF; 2021) DAFNE – (ЕК, 2010-2011), един към Община Варна (2004г.) и един по Фонд „Наука“ на МУ Варна (2021 г.) „Детската смъртност в България –източник на нови подходи за оптимизиране на детското здравеопазване“ резултатите от който са в основата на дисертационния труд.

Докторантът участва в многобройни и различни курсове, обучения и конференции, което показва стремежът ѝ към непрекъснато усъвършенстване и придобиване на нови качества и умения.

Надежда Михайлова членува в Българското дружество по история на медицината, Българската асоциация по общественото здраве, Европейската асоциация по общественото здраве, НПО „Обществено здраве-99“. Отлично владее английски език и на много добро ниво френски, руски и испански езици.

Обща характеристика на дисертационния труд

Представеният от Надежда Михайлова дисертационен труд е логично продължение и надграждане на научните ѝ търсения след отличната защита на дипломната работа с тема в областта на детската смъртност. отговаря на основните изисквания за докторска работа. Съдържа 154 страници и е онагледен е с 10 таблици, 19 фигури и 6 приложения.

Библиографският списък включва 218 източника, от които 139 на латиница и 79 на кирилица, цитирането на които е представено в стил Чикаго. Използвани са литературни данни , датиращи от края на 19-ти век до 2024 г. включително. Материалът е структуриран в следните добре балансирани основни раздели: Въведение, I. Литературен обзор - 46 стр.; Глава II. – Материал, методи, цел и задачи – 8 стр., Глава III. Резултати - 50стр.; Глава IV. Обсъждане -9 стр., Изводи, Приноси и Закljučения– 5 стр., Публикации във връзка с дисертационния труд. Библиография. Приложения.

Актуалност на дисертационния труд

Независимо от много значимите и впечатляващи темпове за намаляване нивата на детската смъртност през последните десетилетия, проучванията на това

явление остават изключително актуални и важни за общественото здраве, особено в условията на променящ се демографски профил с негативни тенденции в България. Специфично за нашата страна остават отворени много въпроси относно причините за най-високите нива на умиранията при деца до 1-годишна възраст и докторантът, опитвайки се да намери отговорите, се насочва към тази тема и прилага задълбочен и всеобхватен здравно-политически, демографски, социално-икономически и етно-културален анализ за по-дълъг исторически период. В търсене на причините докторантът много точно цели установяване на неравенствата в детската смъртност на регионален принцип (обща и повъзrastова), етнически произход, социални и организационно-здравни характеристики.

Оценка на дисертационния труд

Литературният обзор задълбочено представя историческото развитие и промените в отношението на обществото и науката към умиранията в детска възраст, обособяването на медицински специалности за грижа на децата, промените в организацията на здравеопазването с фокус върху здравето и здравните проблеми на децата. Направен е задълбочен исторически анализ и литературна справка за тежката борба за намаляване на детската смъртност през периода 1920-1944г. Отделно внимание е обърнато на съвременните международни и национални проучвания за детската смъртност.

Целта на дисертационния труд е ясно и кратко формулирана, насочена е към проучване динамиката на детската смъртност в България в здравно-политически контекст за периода 1950-2020 г. и да се оцени ролята на културни и организационни фактори за постигане на благоприятни тенденции.

В изпълнение на поставената цел адекватно са поставени пет *изследователски задачи*, разгръщащи дейностите, изпълнени чрез собствените проучвания. Ясно, логично и добре са формулирани шест хипотези.

Материал и методика на изследването

Приложената методика се състои от 4 правилно подбрани проучвания, отразяващи знанията на докторанта и насоките на научния ръководител за задълбочен и всеобхватен подход в проучването на проблема. Обосновано и подробно е описан дизайна на проучванията, избора на инструментариума, формулите за изчисляване на индикаторите; въпросници са прилежно оформени и структурирани. Използван е широк спектър от методи: 1) *теоретико-историческо проучване* на научните подходи за изследване на явлението детска смъртност; 2) *сравнителен анализ на тенденциите в детската смъртност* между България и избрани европейски страни за периода 1950-2020 г. и анализ на регионалните

неравенства в детската смъртност и всички възрастово-специфични показатели на регионално ниво в България, за периода 2000-2019, разкриваща в по-голяма дълбочина процесите и факторите в общността; 3) *структурирано анкетно електронно-базирано проучване* сред бременни за разкриване ролята на различните звена от здравната система в подготовка на майките за осигуряване на пълноценна грижа за децата, водеща до подобряване на здравето и намаляване стойностите на детската смъртност; 4) *качествено проучване* на значението на етно-културалните фактори относно пренаталната и през първата година след раждането грижа за децата с използване на дълбочинно интервю сред майки от ромски произход. Използваните статистическите методи и статистическият софтуерен продукт са прецизно и адекватно описани.

Характеристика и оценка на резултатите и приносите на дисертационния труд

Надежда Михайлова представя и анализира резултатите от собствените проучвания по изключително систематичен и аналитичен начин, подкрепен от данните, представени в многомерни таблици и информативни диаграми. Теоретико-историческото проучване и сравнителният анализ на тенденциите в детската смъртност между някои страни от Европейския регион и България подчертават задълбочаващите се разлики в показателя (общ и повъзрастов) между отделните страни и България, посочват се специфичните фактори за намаляване на детската смъртност и причините за забавяне темповете на снижение на показателя. Резултатите от горепосочените анализи биха могли да намерят приложение в обучението на студенти и специализанти в релевантните области, както и в процеса на вземане на здравно-политически решения на национално и регионално ниво.

Проучването на ролята на организацията на здравната система у нас чрез анкетно електронно-базирано допитване сред 249 майки отразява работата на т.н. женска и детска консултации по осигуряване на пренаталната грижа за бременните и грижите за децата през първата година от раждането (вкл. патронажната грижа). Независимо от известните и коректно посочените методологични ограничения, свързани с начина на събиране на данните и подбора на извадката, резултатите от структурирано анкетно проучване са информативни за състоянието и качеството на грижите при жените с по-високо образование и достъп до дигитални технологии; за очертаните различия в грижите между публичните и частните лечебни заведения, за основните източници на информация относно кърмене и хранене, отглеждане на децата. Резултатите от това проучване затвърждават получените от по-ранни проучвания с над 10-годишна давност от варненски регион данни за важната и същевременно неудовлетворена като потребност, ролята на ОПЛ, специалистите по акушерство и гинекология, педиатрия като основен и достоверен източник на информация за майките в пре- и постнаталната грижи.

С провеждането и анализирането на качествено проучване, докторантът Надежда Михайлова демонстрира на практика придобитите знания и умения по време на магистратурата по обществено здравеопазване и водените от чуждестранни лектори съответни курсове за качествените изследвания. Правилният избор на вида проучване в случая предопределя постигнатата дълбочината и високата информативност за състоянието на проблема в уязвима група от ромски майки, характеризираща се с най-неблагоприятни стойности на показателите за ранна раждаемост, мъртвораждаемост, обща и възрастово-специфична детска смъртност. Установяват се нови, но и се затвърждават известните и притеснителни факти относно посрещането на здравно-възпитателни, профилактични и медицински потребности на майките и децата от този малцинствен етнос. Възмущение предизвикват и споделените практики за неетично отношение към тях от страна на медицинския персонал в болничната и извънболничната помощ, което посочва необходимостта от обръщане на по-голямо внимание в хода на обучението на тези специалисти върху межкултуралното общуване (особено в по-големите населени места), етичното и човешко отношение към всеки един пациент, независимо от етноса и социалния статус.

В съответната глава е направено задълбочено обсъждане на собствените резултати с публикуваните анализи и тенденции в други научни трудове. Подкрепям много добре формулираните 12 изводи от дисертацията, както и много важните пет теоретико-познавателни и три практико-приложни и методични приноса на научната разработка на докторанта.

Автореферат и публикации по дисертационния труд

Авторефератът към дисертационния труд е написан върху 86 страници, отразява правилно структурата на разработката и съдържа подробно описание на методологията и най-важните резултати и изводи от проучването.

Във връзка с дисертационния труд докторантът представя три пълнотекстови публикации, в една от които е самостоятелен, а в останалите две - водещ автор.

Заклучение

Дисертационният труд на тема „ *Детска смъртност в България – здравно-политически и културно-исторически аспекти*“ представлява една задълбочена, мащабна и завършена научна разработка, проучваща много важна и актуална тема, изпълнена прецизно, със значими приноси и даваща обосновка за последващи здравно-политически и организационни действия за предотвратяване случаите на смърт при децата до 1-годишна възраст и намаляване стойностите на този индикатор в България.

Дисертацията напълно отговаря и надхвърля изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника на МУ - Варна за неговото прилагане.

Във връзка с всичко изложено по-горе давам своята отлична и *положителна оценка* и препоръчвам на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност „Управление на общественото здраве“, професионално направление 7.4. Обществено здраве и област на висше образование 7. Здравеопазване и спорт на **Надежда Божидарова Михайлова-Георгиева**.

18.05.2024 г.
Гр. Варна

Член на Научното жури:
Доц. д-р Наталия Ушева, д.м.

Заличено на основание чл. 5, §1, б. „В“ от Регламент (ЕС) 2016/679
--